

ACC. N:R M. 16783: 1-8.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ulla Larsson
Härad: N. Åsbo Berättare: Hjalmar Karlsson
Socken: Örkelljunga Berättarens yrke: Korgmakare
Uppteckningsår: 1967 Född år 1892 i Tockarp, Örkelljunga

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bruöllop och bröllopsreder, s. 1-8

*omnum. fråge-
lista utarb. av
ds. Jansson*

L.F. 52

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16783: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kontakter. Ungdomar av skilda kön brukade träffas på kyrkbacken vid gudstjänstbesök och bli bekanta på så sätt. Julabjudningar och ungdomskalas var andra tillfällen att knyta bekantskaper. Det var också vanligt, att man träffades på Ljungaskogs marknad, som ägde rum två gånger om året, och vid torgdagarna i Örkelljunga, som hölls sista torsdagen i månaden. Även danstillställningar gav ungdomen tillfällen att komma samman. Man samlades t.ex. vid vägskälen och dansade. På 1800-talets slut fanns det en dansbana i Mattarp, och efter 1903 kunde man också dansa i skyttepaviljongen i Vemmentorp. Omkring sekelskiftet tillkom så Örkelljunga skyttepaviljong. Själv blev jag bekant med min fru genom föreningsväsendet. Vid midsommar förekom det så vitt jag vet inga särskilda byfestligheter på den tiden.

Den man gifte sig med var oftast från orten eller dess närmsta omgiv-

ACC. N:R M. 16783:2.

2
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ning. Man hade inte så mycket förbindelser utanför socknen som nu, då det finns järnvägar, cyklar och bilar. Giftermål mellan läskamrater var rätt ovanligt. Då förekom det oftare, att skolkamrater slog sig ihop.

Att föräldrarna bestämde giftermålet var före min tid och jag har aldrig hört talas om något par, som inte kände varandra före frieriet. Äktenskapsförmedlare har jag heller aldrig hört talas om.

Om föräldrarna hade råd, gav de sina barn hemgift. Så fick min mor och hennes systrar var sitt hus och en bit jord, en ko och sängkläder. För övrigt började flickorna oftast sy på sin hemgift redan i unga år. Hemgift i form av pengar har jag däremot aldrig hört talas om. De ekonomiska omständigheterna kunde ha betydelse vid valet av äkta hälft. Så gifte sig en förmögen flicka inte med enfattig karl. Det skulle föräldrarna inte tillåta.

ACC. N:R M. 16783:3.

3
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frieri. Man friade inbördes. Omgivningen visste inte om något före förlovningen. Det var vanligt, att man gav sin fästmö en gåva - ofta i form av en s.k. fästmöklocka. I äldre tider hände det också, att man köpte en psalmbok på Ljungaskogs marknad som present åt fästmön.

Förlovning. I allmänhet nöjde man sig med förlovning d.v.s. att byta ringar. Fästmön köpte fästmannens ring och vice versa. Trolovning, som skulle ske i vittnens närvaro, var sällsynt. Ringarna brukade man ha på även i vardagslag. Ibland var man förlovade i många år, innan man gifte sig. Man ville skaffa sig ett hus eller lantbruk först. Men det förekom också, att man gifte sig strax efter förlovningen. Det var helt individuellt.

Lysning. Att man tog ut lysning vid någon särskild tidpunkt, t.ex. i ny, har jag aldrig hört talas om. Omkring en månad före bröllopet brukade det vanligen lysa. Inte heller vet jag, om man gick till någon

ACC. N:R M. 16783:4

4
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

grannkyrka första lysningsdagen. Jag tror det inte. Min mor gjorde det åtminstone inte. Andra lysningsdagen skulle man vara hemma och ta emot presenter.

Förspel till bröllopet. Några särskilda gillan vet jag inte om. Man bjöd, när folk gratulerade men inte annars.

Bröllopet. Man gifte sig inte någon särskild tid på året. Det blev vid den tidpunkt, som passade var och en bäst. Det förekom dock, att tjänstefolk gifte sig, när tjänstetiden gick ut. Om de var s.k. tro-tjänare, hände det att husbonden ordnade med bröllopet. Jag har också hört, att man inte skulle gifta sig om pingst, varför vet jag inte. Själv gifte jag mig omkring den första maj. Ofta gifte man sig fredagar, eftersom det var expeditionsdag. Men i övrigt föredrog man inte någon viss dag. Vigsel i samband med gudstjänsten var sällsynt. I regel skedde vigseln i prästgården. Det ansågs dock finare att gifta sig

ACC. N:R M. 16783:5.

5
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i kyrkan. Vigsel i hemmet var ovanligare, men då sådan förekom, ägde den num hos brudgummen, där de skulle bo. Åtminstone i de fall jag känner till, var det så. Enklare bröllop hölls i prästgården, medan de som hade bättre råd ofta hade kyrkbröllop. I prästgården kunde man ha vanliga söndagskläder, medan man vid kyrkbröllop hade högtidskläder. Bruden, som vanligen kläddes av någon sömmerska, bar vit klänning, slöja och krona. Den svarta klänningen var före min tid. Kronan var av myrten i gamla tider. Många gummor hade myrträd, som bruden kunde få av. Numera har kyrkan egen silverkrona. Om bruden inte var mö, borde hon ej bära krona, men det fanns de, som hade det ändå. Prästen hade dåträtt att riva av kronan, men jag vet inte, om det hände någon gång. Däremot förekom det, att prästen skällde ut dem, om de väntade barn före vigseln. Det var en skam, om bruden var med barn, men det förekom ej så ofta som nu. Om bruden inte var gravid före bröllopet,

ACC. N:R M. 16783:6.

6.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kunde hon få en brudgåva från Reiserska stiftelsen. Brudgummen ledde alltid själv in bruden i kyrkan. Vittnen var i de flesta fall brudens eller brudgummens syskon. Ringen var då som nu av guld. På hemvägen blev brudparet inbjudna till vänner och bekanta på vin och kakor. Oftast hade man kalas efteråt i brudens hem, men det berodde förstås på råd och lägenhet. I främsta rummet skulle släkten vara med på kalaset, men även grannar och kamrater brukade inbjudas, och - om det var ett bra kalas - även prästen. Det fanns särskilda kockar - ofta bondhustrur - som brukade laga maten på bröllop och begravningar. De kom några dagar före bröllopet och bakade och slaktade. Serverade gjorde någon bekant till bruden, som var van vid det. Först brukade man ha smörgåsbord. Det bestod i regel av flott, smör, ansjovis och ägg, men i övrigt rättade man sig efter omständigheterna. Det fanns inga charkuteriaffärer på den tiden, utan man slaktade själv - om man hade

ACC. N:R M. 46783:7.

7
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kreatur. Bruna bömor och stekt fläsk eller makaroner var vanliga varmrätter. Jag var på ett kalas, där båda rätterna förekom samtidigt. Det kunde också hända, att man i stället hade någon kötträtt. En vanlig efterrätt var risgrynsgröt och fruktsoppa.

Efter middagen brukade man dansa. Man skulle dansa kronan av bruden. Hur det gick till, vet jag emellertid inte. Ibland hade man efterkallas för grannar och gamla gummor, som ej hade så fina kläder, att de kunde vara med på bröllopet.

Vi reste till Hälsingborg och vigdes på pastorsexpeditionen. Det var det många härifrån som gjorde. Vi fick pengar av svärfari stället för bröllop.

Då liksom nu ropade man ut brudparet. De brukade gå ut på verandan, om det fanns någon eller också visa sig i fönstret. I det senare fallet brukade man ställa ett ljus på var sida i fönstret. Det var också van-

ACC. N:R M. 16783:8.

ligt med äreportar. Grannarna brukade resa dem. Söndagen efter vigseln gick brudparet ofta i kyrkan.

8
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND